

מנוי שנתי!

ניתן לעשות מנוי על קונטרס

'לקראת שבת'

למשך שנה

ב\$ 188 בלבד

4148-675-347

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקנט

ערש"ק פרשת ואתחנן ה'תשע"ו

ארבעה בתים או ארבעה פרשיות?

להיות "קטן" הלומד תורה

גדר ההוספה בתורה מט"ו אב ואיך

התפעלות גדולה אינה מביאה תועלת

אור
החסידות

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ואתחנן, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקנט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שננסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה
ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן העניינים

ה..... מקרא אני דורש

טוטפות - ארבע פרשיות או ארבעה בתים?

מדוע כאן פירש רש"י "טוטפות" - "על שם מנין פרשיותיהם", ובפ' בא פירש "על שם שהם ארבעה בתים"? / מה ההבדל בין לשון "והיו" ל"והי"? / ביאור ההבדל בין "טוטפות" בפ' בא ל"טוטפות" שבפרשתנו לפי שינוי לשונות הכתוב בשתי הפרשיות

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 49 ואילך)

ז..... פנינים עיונים וביאורים קצרים

ח..... יינה של תורה

להתבטל לנותן התורה

קודם הלימוד - הכנעה והתבטלות לנותן התורה / לא לערב הרגשת מציאות עצמו בעת הלימוד / להיות "קטן" הלומד תורה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 38 ואילך)

יא..... פנינים דרוש ואגדה

יב..... חידושי סוגיות

גדר ההוספה בת"ת מט"ז באב ואילך

יפלפל להוכיח דאין הכוונה להוסיף סתם בלימוד, אלא הכוונה ללימוד בפרדס כדי להתדבק בשכינה, ועפ"ז יתבארו כמה דקדוקים בדברי הרמב"ם ועוד פוסקים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 41 ואילך)

טז..... תורת חיים

להיות עסוק!

יז..... מעשה רב

ההנחה הראשונה

יח..... דרכי החסידות

התפעלות מיותרת

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

טוטפות – ארבע פרשיות או ארבעה בתים?

מדוע כאן פירש רש"י "טוטפות" – "על שם מנין פרשיותיהם", ובפ' בא פירש "על שם שהם ארבעה בתים"? / מה ההבדל בין לשון "והיו" ל"והי"? / ביאור ההבדל בין "טוטפות" בפ' בא ל"טוטפות" שבפרשתנו לפי שינוי לשונות הכתוב בשתי הפרשיות

"וקשרתם לאות על ירך, והיו לטטפת בין עיניך" (פרשתנו ו, ח). ומפרש רש"י:

"וקשרתם לאות על ירך – אלו תפילין שבזרוע; והיו לטטפת בין עיניך – אלו תפילין שבראש, ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו 'טטפת': טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים".

והנה, זו הפעם השני' שבא בכתוב לשון "טטפת"; הפעם הראשונה היתה בסוף פ' בא: "והי' לאות על ידכה ולטטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים". ושם פירש רש"י כעין פירושו כאן, וז"ל:

"ולטטפת בין עיניך – תפילין. ועל שם שהם ארבעה בתים קרוין 'טטפת': טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים".

ולפום ריהטא נראה שרש"י חוזר בפרשתנו על מ"ש בפ' בא, משום שיש הפסקה גדולה בינתיים [רוב חומש שמות, כל חומש ויקרא וכל חומש במדבר] ולכן חוזר ומפרש להתלמיד פירוש תיבת "טטפת" (כי יתכן ושכח אותה כבר); אך כד דייקת בדברי רש"י הרי שיש שינוי בדבריו מהכא להתם: בפ' בא פירש רש"י "על שם שהם ארבעה בתים קרוין 'טטפת'", ואילו בפרשתנו כתב "ועל שם מנין פרשיותיהם נקראו 'טטפת'".

וצ"ב מדוע באמת שינה רש"י בפירושו "טטפת": בפ' בא פירש שהוא על שם ארבעת

הבתים – ואילו בפרשתנו נקט שהוא על שם ארבעת הפרשיות.

ב. והנה, מצד הסברא – לכאורה יש עדיפות בדברי רש"י בפ' בא, שלשון "טטפת" הוא (לא על שם ארבע הפרשיות, אלא) על שם ארבעת הבתים, כי:

תיבת "טטפת" כתובה ביחס ל"בין עיניך" ("והיו לטטפת בין עיניך"), ולא ביחס ל"על ירך". ומזה משמע, שהמספר ארבע שמרומז בתיבת "טטפת" הוא דוקא בתפילין ש"ראש".

ומעתה, בוודאי עדיף לפרש ש"טטפת" קאי על מנין הבתים, כי במספר הפרשיות הרי אין הבדל בין תפילין של ראש לשל יד, ובשניהם יש ארבע פרשיות; דוקא במספר הבתים יש הבדל בין תפילין של ראש לתפילין של יד – שבתפילין של יד יש בית אחד בלבד, ואילו בתפילין של ראש יש ארבעה בתים.

ולהוסיף, שלא זו בלבד שתיבת "טטפת" כתובה אצל "בין עיניך", אלא שהכתוב גם מדייק בלשונו ומבדיל בין ה"טטפת" לבין התפילין של יד, על ידי הוספת תיבת "והיו" באמצע – "וקשרתם לאות על ירך, והיו לטטפת בין עיניך"; כלומר: תיבת "והיו" מהקת בין השל יד להשל ראש. ומדויק גם בלשון רש"י שהדגיש החלוקה וההבדל: "וקשרתם לאות על ירך – אלו תפילין שבזרוע, והיו לטטפת בין עיניך – אלו תפילין שבראש".

ומעתה מתחזקת הקושיא בדברי רש"י, שלאחר שבפ' בא פירש כהפירוש המסתבר ש"טטפת" קאי על ארבעת הבתים – מאי טעמא בפרשתנו הוצרך לשנות ולפרש שקאי (לא על הבתים, אלא) על ארבע הפרשיות?

ג. ויש לבאר בפשטות, שהשינוי ברש"י מסתעף הוא מהשינוי בלשון המקרא גופא:

בפ' בא נאמר "והי' (לשון יחיד) לאות על ידכה ולטטפת בין עיניך (כי בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים)", והכוונה היא להענין דיציאת מצרים – שהתפילין באים כ"אות" וכ"טטפת" ליציאת מצרים [וכמו שפירש רש"י בסמיכות שם (בא יג, ט): "יציאת מצרים תהי' עך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, רוצה לומר שתכתוב פרשיות הללו ותקשרם בראש ובזרוע"].

ומטעם זה אין רש"י יכול לפרש שם שתיבת "טטפת" מתייחסת לארבע הפרשיות, שהרי רק שתי פרשיות מתוך הארבע עוסקות ביציאת מצרים – פרשת "קדש" ופרשת "והי' כי יביאך", ואילו בשתי הפרשיות האחרות – פרשת "שמע" ופרשת "והי' אם שמוע" – לא נזכרה יציאת מצרים כלל!

ועל כן דייק רש"י – "על שם שהם ארבעה בתים קרויין 'טטפת'", וכוונתו בזה, (שאמנם לא כל הפרשיות שייכות ליציאת מצרים, אבל) כל ארבעת הבתים שייכים

ומהווים זכרון ליציאת מצרים, כי על ידי כל אחד מד' הבתים נעשית הגדלה בהתפילין וממילא בזכרון יציאת מצרים שעל ידם. כלומר: גם בית שהפרשה שבתוכו אינה שייכת ליציאת מצרים, ואפילו אם הבית ריק הוא – הרי כיון שכללות התפילין בא כאות וכזכרון ליציאת מצרים, הרי כ"א' מארבעת הבתים מגדיל הזכרון בהדגשה יתירה.

ד. אך בפרשתנו נאמר בלשון רבים: "וקשרתם לאות על ירך, והיו לטטפת בין עיניך". וברור שהכוונה בזה היא למה שכתוב לפני כן: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". והיינו, ש"הדברים האלה" – הכתובים בפרשיות התורה – הם שצריכים לקושרם על היד ולהיות "טטפת" בראש.

ומעתה מובן, שאין רש"י יכול להמשיך ולפרש כאן (כמו שפירש בפ' בא) ש"טטפת" קאי על ארבעת הבתים, שהרי אי אפשר לומר על הבתים שהם הם "הדברים האלה"; ולכן הוכרח רש"י לפרש שכאן הכוונה היא לפרשיות, ארבע פרשיות שבהן נזכרה מצות תפילין (קדש, והי' כי יביאך, שמע, והי' אם שמוע), והם "הדברים האלה" שצריכים להיות "(לאות על ירך והיו) לטטפת בין עיניך".

[ואף שגם בתפילין של יד יש ארבע פרשיות (כנ"ל ס"ב) – מכל מקום דוקא לגבי תפילין של ראש נאמר "טטפת". ויש לפרש בזה, כי דוקא בתפילין של ראש יש הדגשה על המספר ארבע:

אמנם גם בתפילין של יד יש ארבע פרשיות, אבל שם אין ההדגשה על המספר, אלא על זה שיבואו כ"ה הפרשיות המדברות בתפילין, ואין זאת אלא שבפועל התפילין נזכרות בארבע פרשיות;

ואילו בתפילין של ראש יש קפידא על "מנין פרשיותיהם" שיהיו ארבע – שלכן גם הזכרון של יציאת מצרים שבא על ידן הוא באופן ד"ארבעה בתים" (וכנ"ל בארוכה שאין זה רק בתור "כלי" לארבע הפרשיות, אלא שיש מטרה בעצם ארבעת הבתים כהוספה בהזכרון דיצי"מ) – ולכן דוקא תפילין של ראש קרויים "טטפת" על שם המספר ארבע. ודו"ק].

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

ועפ"ז יש לבאר הטעם שהרמב"ם הקדים בכל פעם תש"ר לתש"י, דקדימה זו היא בהתאם לתוכנו של כללות ספר אהבה, שכולל "המצות שהם תדירות שנצטוו בהם כדי לאהוב המקום ולזכרו תמיד" (ל' הרמב"ם במנין המצות). ובענין זה הרי העיקר הוא המצוה דתש"ר שהיא מצוה תמידית, שבכל רגע שהוא לבוש בהם מקיים מצוה, משא"כ בתש"י שמצותם היא רק מעשה הקשירה.

(עי' לקוטי שיהות הל"ט עמ' 22 ואילך)

"כי הם חיינו ואורך ימינו"

רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך

כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו שאנמר רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך

(ד, פ. אבות פ"ג מ"ח)

לכאורה תמוה, וכי שכחת דבר אחד מדברי תורה חמורה כל כך עד שיתחייב בנפשו?!

ויש לומר הביאור בזה:

הטעם ששכחת דברי תורה הוא ענין של איסור, כדברי הגמ' (מנחות צט, רע"ב) "כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו", הוא מפני שדברי תורה "הם חיינו ואורך ימינו", והרי הם לאדם דוגמת מקום חיות הדגים לדגים (ברכות סא, ב).

ולכן, כאשר האדם שוכח ומסלק דבר אחד ממשנתו הרי הוא מסלק "חיי"ו מעצמו, ולכן עובר בלאו.

וזהו ג"כ הטעם לזה שמתחייב בנפשו, שאין זה בגדר עונש אלא זה פועל יוצא מהשכחה. דמכיון שדברי תורה הם חיי נפשו הרי כאשר נשכח והוסר ממנו דבר אחד מדברי תורה הוסרו ממנו חיי נפשו אלה, וע"ד מאמר רז"ל "מה לי קטלא כולה או קטלי פלגא" (ב"ק סה, א. ועוד), וזהו "מתחייב בנפשו" - שחלק - "פלגא" - מחיי נפשו הוסר ממנו כאשר הוסר ממנו דבר אחד מדברי תורתו.

(עי' לקוטי שיהות הל"ד עמ' 31)

"לקשור" התפילין על היד ו"שיהיו מונחין" על הראש

וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך

(ו, ח)

ברמב"ם, כאשר מזכיר תפילין של יד ותפילין של ראש, מקדים של ראש לשל יד (הן במנין המצות שבריש הל' תפילין, והן בגוף הל' תפילין, שבכל פעם מקדים הלכות תפילין של ראש להלכות תפילין של יד). וכבר תמהו מפרשים, שלכאורה זה היפך סדרא דקרא שמקדים תפילין של יד לתפילין של ראש, וכן היפך סדר הנחתן, שצריך להניח של יד לפני של ראש (מנחות לו, א. וכן פסק הרמב"ם עצמו בהל' תפילין פ"ד ה"ה), ואמאי הקדים הרמב"ם תש"ר לתש"י?

ויש לומר הביאור בזה ע"פ מ"ש בצפנת פענח על הרמב"ם (להל' תפילין פ"ד ה"ד), שיש הבדל בין תש"י לתש"ר, "דגבי תפילין של יד המצוה היא [מעשה] ההנחה או הקשירה. . . אבל בשל ראש המצוה שיהי' מונח". ויסוד לזה מצינו בלשון הכתוב עצמו "וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך", דגבי תש"י נקט הכתוב מעשה הקשירה "וקשרתם", ואילו בתש"ר נאמר "והיו" - שיהי' מונח.

והנה, חילוק זה בין תש"י ותש"ר הוא לא רק בתוכן המצוה (אם הוא פעולת הקשירה או שיהי' מונח), אלא גם בזמן המצוה, דכיון שבתש"י המצוה היא הקשירה או ההנחה נמצא שקיום המצוה הוא רק ברגע של מעשה הקשירה או ההנחה, משא"כ בתש"ר שהמצוה היא שיהיו מונחים על ראשו, נמצא, "דכל רגע ורגע שהוא לבוש מקיים מצוה" (ל' הצפנת במהר"ת ע, ד) [וזה שצריך להיות לבוש גם בשל יד הוא רק לפי ש"כל זמן שבין עיניך יהו שתיים" (מנחות שם), והיינו שאינו מצות השל יד, אלא פרט בקיום מצות של ראש, שיש דין מיוחד בו ש"כל זמן שבין עיניך יהו שתיים"].

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

להתבטל לנותן התורה

קודם הלימוד - הכנעה והתבטלות לנותן התורה / לא לערב הרגשת מציאות עצמו בעת הלימוד / להיות "קטן" הלומד תורה

לימוד התורה הקדושה היא מצווה שנצטוונו עליה בפרשתנו שנאמר (ו, יז) "ושננתם לבניך", ושני פרטים במצווה זו: החיוב "לימוד" - שילמד האדם לעצמו, ונוסף לזה מחייב האדם "לימוד" - ללמוד תורה עם אחרים, ובפרט חובת האב ללמד את בנו תורה (ראה במוני המצוות: רס"ג מ"ע יד-טו. רמב"ם סהמ"צ מ"ע יא. ועוד).

ודבר פלא מצינו בציווי זה, אשר בספרי ההלכה המדברים באופני חיוב הלימוד, נתבאר קודם חיוב לימוד התורה לבנו קטן, ורק לאחר מכן הובא שחייב האדם ללמוד גם לעצמו (ראה רמב"ם הל' ת"ת. טוש"ע י"ד סרמ"ה. הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן), והוא תמוה, דלכאורה עיקר חיוב המצווה הוא שיעסוק ויעמול האדם עצמו בלימוד התורה, ומדוע פתחו דווקא בחיוב האדם "ללמד" לבנו?

וביותר יש לתמוה אשר מקור חיוב האדם ללמוד תורה בעצמו נכלל גם הוא בציווי "ושננתם לבניך", ומשמע מזה שחיוב האדם ללמוד בעצמו קשור וכוון עם חובת לימוד תורה לקטן.

ויש לבאר תחילה מהותו ועניינו של לימוד התורה ופעולתו באדם, ומזה יתבאר שעניין ה"קטן" שבלומד התורה היא עבודה יסודית והכרחית לכל הבא אל הקודש פנימה לעסוק בתורת ה' אשר נתן לנו.

קודם הלימוד - הכנעה והתבטלות לנותן התורה

תורה ומצוות ניתנו לישראל בכדי שיפעלו בהם ובעולם לבררם לזככם ולקדשם, אך

חילוק יש בין פעולת התורה לפעולת המצוות באדם ובעולם:

כאשר יהודי מקיים מצווה בדבר גשמי, הרי הוא מזכך ומקדש את חפץ המצווה ואת כוחותיו הגשמיים שהשקיע בקיום המצווה, וזהו עיקר עניינה של המצווה – לקדש את הגשמיות.

ואף שבעשיית מצווה ישנה גם עבודת האדם בנפשו פנימה, לגשת למצווה מתוך ביטול וקבלת עול מלכות שמים לעשות ככל אשר יצווה עליו הבורא ית"ש ולא משום שכן מחייב שכלו, מכל מקום הרי עיקר מטרת המצוות היא לזכך ולקדש את העולם, וחלק עבודת האדם שבזה אינו מעכב בדיעבד.

אך בלימוד התורה, הביטול המוחלט לנותן התורה, הוא דבר עיקרי ומוכרח.

שהרי, בלימוד והבנת דבר שכל, אין האדם בא לבטא את מציאותו ורצונותיו שלו, כי אם רק לחפש אחר ההבנה הנכונה ולהבין את ההשכלה לאשורה ולאמיתתה, וגם כאשר ההבנה שמגיע אליה אינה תואמת את שאיפותיו ומציאותו הרי הוא חותר לאמת בלבד, כי זהו עניינו של לימוד והבנה – להשיג אמיתתו של דבר. ונמצא שהלומד מוכרח לבטל את עצמו כלפי דבר השכל שבו עוסק.

וכאשר מדובר בלימוד התורה נחוץ הדבר שבעתיים, כי התורה היא חכמתו של הבורא ית' הבלתי מוגבל, ואינה יכולה כלל להיות מושגת בשכלו של אדם מוגבל יושב בתי חומר. אלא שכאשר מקדים האדם ללימודו את ההתבטלות לנותן התורה, ש"יוצא" ממציאותו ומהגבלותיו, ומטרת לימודו אינה בכדי לבטא כישרונותיו ומעלת סגנון שכלו כי אם להבין ולהשיג את התורה הקדושה, אזי שייך שיוכלו כלי שכלו המוגבלים לקלוט ולקבל בתוכם חכמתו ית' שאינה בעלת גבול.

ובלי ביטול זה, הנה גם אם יעמיק האדם מאוד בשכלו וימציא סברות עמוקות, הרי אף שיהיו בסברות אלו חכמה גדולה ועמקות נפלאה, מכל מקום אין לסברות אלו גדר של תורה, מאחר שהתורה היא חכמתו ית' שאינה מוגבלת, ואינה חודרת בשכל האדם מבלי שיבטל את עצמו מתחילה לנותן התורה.

[וראה ביאור עניין הביטול המכין את האדם לקלוט את תורת ה' בלקוטי שיחות חט"ו עמ' 326 ואילך ובמקומות שנשמנו שם].

ועל כך ציוו חז"ל (ראה ב"מ פה, ב) שלימוד התורה מוכרח להיות בהקדמת "ברכו בתורה תחילה", כי זהו תוכנה של ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו", להתבונן בכך שהתורה היא "תורתו" – חכמת הבורא ית"ש שאינה מושגת בשכל האדם מצד עצמו, וממילא מתעורר להתבטל כלפי נותן התורה, ובוזה נעשה כלי ראוי לקבל תורת ה'.

לא לערב הרגשת מציאות עצמו בעת הלימוד

האמור למעלה הוא בנחיצות הביטול וההכנעה כהכנה והקדמה ללימוד התורה, אך

לקראת שבת

יא

בזאת בלבד אין די, וצריך האדם לעמוד על המשמר לראות גם בעת הלימוד עצמו שלא תתערב הרגשת מציאות עצמו ומעלתו בדרך לימודו.

דהנה, המקיים מצווה כראוי ובכוונה למלאת רצון קונו, פחות יש לו לירא מכך שיערב בקיומה הרגשת מציאותו, שהרי כל סיבת עשייתו את המצווה אינה אלא כדי למלאות רצון הבורא ב"ה, ולא מעורבים בזה הבנת ורגשות האדם, שיכולים להפילו בהרגשת מציאותו.

אך לימוד התורה מהותו שהתורה תתאחד בשכל האדם הלומד, והיינו שכאשר מכווין לאמיתתה של תורה, הרי הסברה וההשכלה שהמציא הוא בכח שב"ו על ידי גיעתו בהלכה שלומד, היא היא כביכול חכמתו של הבורא ית"ש, וממילא צריך הלומד להישמר ולהיזהר שלא ליפול לידי הרגש גאוה ומציאות עצמו.

כי כאשר אין הלומד משגיח כל זמן הלימוד להיות בטל ונכנע לפני נותן התורה, יכול לבוא לידי טעות, דמעלה בדעתו אשר הגיע כבר למעלה העליונה, וכל מטרתו היא רק להבין אמיתתה של תורה וממילא נתאחד באמת עם חכמת ה', ואם כן כל סברה שמבין בעת הלימוד היא האמת היחידה, וכאשר בא אחר ומבאר אחרת מאשר השיג הוא בשכלו, פשוט הדבר שטעות בידו, והינו מגלה פנים בתורה שלא כהלכה.

אך האמת היא, שרחוק הוא עדיין מלהגיע לדרגה נעלית זו, ועדיין מה שמנחהו בלימוד התורה אינו הבנת התורה לאמיתתה כי אם הקנאות לשמור דעתו והבנתו שהיא דרך ההבנה הנכונה היחידית ואין בלתה.

ועל כן, אין די בהכנה כללית ללימוד התורה לצאת מגדרי שכלו ולהתבטל בפני נותן התורה, אלא צריך להישמר גם בעת הלימוד עצמו לראות תמיד אשר המטרה היחידה העומדת לנגדו היא לגלות אמיתת חכמתו ית', ולא לערב ח"ו מציאותו ודעתו.

להיות "קטן" הלומד תורה

ובזה יש לבאר מה שבמצוות תלמוד תורה מדגישה התורה ענינם של הקטנים וחינוכם, כי לימוד התורה מיוסד על כך שהאדם מבטל ומקטין עצמו כלפי נותן התורה:

תחילת הלכות תלמוד תורה הוא בדיני קטנים ללמדנו שההתחלה והיפוד של לימוד התורה אינם השכל שבתורה כי אם זה שמקטין עצמו ומכיר שחכמת השי"ת היא בלתי מוגבלת, ורק על ידי שיוצא ממציאותו והגבלותיו נעשה מוכשר לקבל אמיתתה של תורה. ו"ביטול" ו"קטנות" זו אינם תלויים ב"גדלות" בשנים, כי ביטול זה אינו בא מצד הבנת השכל, אלא מן הנשמה הטהורה שנמצאת גם אצל תינוק בישראל.

ומאידך, גם מצוות תלמוד תורה של גדול נכללת במצוות "ושננתם לבניך", ללמדנו שהלימוד כולו – גם כאשר לומד עם שכלו, ועם שכל של "גדול" – עליו להיות חדור בעניין הביטול להשי"ת והקטנת מציאותו, שאזי משמרו הדבר שלא ינסה להצדיק דעתו ומחשבתו, אלא לחפש תמיד את אמיתת התורה, שתחדור בשכלו ותתאחד עמו.

פנינים

דרוש ואגדה

“כל החוקים האלה” – “ליראה את ה’”

ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה
ליראה את ה' אלקינו

(ו, כד)

ידועה תורת הבעל שם טוב אשר כל דבר
ודבר אשר האדם רואה או שומע, הוא הוראת
הנהגה בעבורת ה' (כתר שם טוב בהוספות סרכ"ד,
וש"ג).

והנה, אם הדברים אמורים ב"כל דבר ודבר"
עאכ"ו כ שכן הוא בהלכות ודיני התורה, שבנוסף
על הפירוש הפשוט שבכל הלכה, יש בכל הלכה
גם פירוש בעבודה רוחנית והוראת הנהגה
בעבודת ה', והוראה זו שייכת לכל אחד, גם
לאלו שאין פשטי ההלכות עוסקים בהם (וראה
ג"כ 'קונטרס לימוד החסידות' פי"א ואילך. אג"ק אדמו"ר
מהרריץ ח"ג ס"ע ריש ואילך).

וכלשון הרמב"ם "רוב דיני התורה אינן אלא
עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר
כל המעשים" (סוף הל' תמורה), והיינו, שבדיני
התורה, נוסף לקיומם כפשוטו, יש גם "עצות"
– "לתקן הדעות".

ויש לומר מקור מפורש לענין זה מפרשתנו
שנאמר בו "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים
האלה ליראה את ה'", ונמצא שתכלית ב"כ
החוקים האלה, כל המצוות שבתורה, היא
שיבוא האדם על ידם "ליראה את ה'", ולפיכך
יש ללמוד מכל הלכה הוראה בענין של יראת
שמים.

(נ"פ לקוטי שיחות ה"ח עמ' 73. 'תורת מנחם –
התוועדות' תשמ"ה ח"ב עמ' 1352. ועוד)

איך ידעו שהקול יהי' "קיים לעולם"?

את הדברים האלה דבר ה' גו' קול גדול
ולא יסף

ולא יסף – מתרגמין ולא פסק, כי קולו חזק וקיים לעולם
(ה, יט. רש"י)

בפשטות כוונת הכתוב אינה שבני ישראל
האמינו שזהו קול שיהי' קיים לעולם, אלא
שראו והרגישו בקול זה שהוא קול כזה ש"קיים
לעולם".

ולכאורה אינו מובן, הרי הן אמת שעברו
ריבוי שנים לאחרית מתן תורה, ועדיין הקול הוא
בתקפו – אבל עדיין אין זה מוכיח שגם לאחר
זמן לא יפסק הקול, ובוודאי שברגע דמתן תורה
לא יכלו לדעת מה יהי' מצב הקול לאחר כן,
וא"כ, כיצד קראו לקול זה בזמן מתן תורה "קול
גדול ולא יסף"?

אלא, שפירוש קול ש"לא פסק" אינו רק
שהקול אינו נפסק, ונמשך לאחר זמן, אלא שגם
ברגע זה עצמו רואים שהוא קול שאינו מוגבל,
ואין בו הגבלות שבקול רגיל. וכאשר רואים
שאינן הגבלות בקול זה, הרי במילא מובן שהוא
קול ש"לא פסק", שלא יהי' לו הפסק בזמן, כי
כבר עתה אין לו הגבלות.

וזהו שבמתן תורה ידעו כבר שיהי' קול
זה "קיים לעולם", שהרי גדר הקול הוא שבא
בשמיעה דווקא. וכיון שבמתן תורה היו "רואין
את הנשמע" (מכילתא ופרש"י יתרו כ, טו), הרי זה
מורה שקול זה הוא בלתי מוגבל, וכבר מובן
שאינן בו גם שאר ההגבלות של קול. ולכן ידעו
כבר ברגע של מתן תורה שקול זה יהי' "קיים
לעולם" והוא קול ש"לא פסק".

(נ"פ תורת מנחם ה"ח עמ' 281)

חידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

גדר ההוספה בת"ת מט"ו באב ואילך

יפלפל להוכיח דאין הכוונה להוסיף סתם בלימוד, אלא הכוונה ללימוד בפרדס כדי להתדבק בשכינה, ועפ"ז יתבארו כמה דקדוקים בדברי הרמב"ם ועוד פוסקים

להלן, ור"ן נדרים ח ע"א), ומה הוסיפה לו חובה זו; ואי נימא דקאי רק בבעל עסק שריחיים על צווארו ויוצא י"ח בקביעות עתים ביום ובלילה (כמבואר ברמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ח ובשאר פוסקים), ויש היוצא בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית (עיי' מנחות שם), ובא להדר ולהוסיף בת"ת (יותר מחיובו), עדיין צלה"ב למה לא מצינו כה"ג היכא שהימים מאריכין והלילות מתקצרין, דאף מאן דנתוסף ל' בזמן דהיום או יוסף ביום, ולא נתברר עדיין החילוק בין הוספה זו בלילה להוספתה ביום. ואדרבה, אם שכר מיוחד לו כשמוסיף לימודו בלילה (שאינו זמן של טירדא בעסק), כ"ש וק"ו שיש לו שכר כשמוסיף ביום, בזמן שפטור מן הדין.

תנן בסוף תענית "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכו'", ובגמ' שם קאמר כמה טעמי אהך יום טוב, ומסיים "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף כו'", ופרש"י "מכאן ואילך מחמשה עשר באב ואילך דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על חייו". וברשב"ם בב"ב קכא: ביאר ש"מתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרין צריך לעסוק בלימודו גם בלילה".

ויש לעיין, הידור הוספה זו דלימוד התורה – מאי משמע. דהנה אם יושב אהל הוא הלא כבר "חייב לעסוק בתורה יומם ולילה ממש" (לשון רבינו הזקן בהל' ת"ת פ"ג ס"ה), מדין "ודברת בם בשבתך בביתך גו'" ו"לא ימוש גו'" (עיי' מנחות צט: הל' ת"ת שם

לא יסיח דעתו לדברים אחרים ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחי' ובתורה אתה עמל". (ב) "אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה, אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה, לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו כו". ויש לדייק, דבענין ראשון נקט "להיות מוכתר בכתר תורה", ואילו הכא כתב "מי שרוצה לזכות בכתר התורה".

והנה בזה, דב' ענינים איתנהו ב"כתר תורה": (א) חלק נעלה מחלקי התורה הנקרא "כתר" שלה (כדאשכחן במגילה כח ע"ב דהלכות שבתורה נק' "כתר של תורה"). (ב) זה שהתורה היא כתר של האדם הלומדה.

והנה, אף שבכללות כוונת הרמב"ם בפרק זה היא לאופן הב' (עיי' לקו"ש חכ"ו ע' 243 ואילך), יש לומר שבמתק לשונו מרמז גם לענין הא' הנ"ל. וזהו החילוק בין ב' ההלכות הנ"ל. דבהלכה הא' "מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה" הכוונה לגדר "כתר תורה" באופן הב' דלעיל, שהתורה נעשית כל מציאותו (וזהו הפירוש שהאדם "מוכתר בכתר תורה"). משא"כ בסוף הפרק "אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו כו", לא קאמר שהתורה תהי' "כתר" שלו, אלא "לזכות" לענין נעלה שיש בתורה גופא, לזכות ב"כתר התורה". וזהו ששינה ונקט "לזכות בכתר התורה",

ובכ"ז צ"ע בזה, כי פשוט לשון הש"ס הוא שיש כאן הוראה כללית, לכל ישראל, בין יושבי אהל ובין בעל עסק.

והנה ברמ"א (יו"ד סי' רמו סכ"ג) הביא דברי הש"ס הללו כהמשך לדברי המחבר ע"ד גודל מעלת לימוד התורה בלילה "מי שרוצה לזכות בכתרה של תורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו א' מהן בשינה באכילה ושתי' ושיחה וכיוצא בהם אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה", ומוסיף הרמ"א "כי אין אדם לומד רוב חכמתו כי אם בלילה (ומסיים) ויש לאדם להתחיל ללמוד בלילה מט"ו באב ואילך כו". ומשמע לכאורה דהגדר דהך הוספה בלימוד אינו שייך לחיוב הכללי דת"ת, אלא שייך להסגולה המיוחדת שנאמרה על לימוד התורה בלילה. ודו"ק נמי בלי' הרמב"ם (הל' ת"ת פ"ג הי"ג), שהוא מקור הדברים כאן, שמתחיל "אע"פ שמצוה ללמוד ביום ובלילה [דהיינו מצות ת"ת סתם], אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה כו" [שהוא גדר מיוחד דמעלת לימוד בלילה]. ועל דא קאמרינן "דמוסיף יוסיף", שיש שכר מיוחד על לימוד בלילה דוקא.

אב"ז עפ"ז צ"ע, איך אפשר לומר "ודלא מוסיף יאסף . . . תקברי' אימי" כו", וכי אפשר שרק בגלל חסרון עליו מיוחד דלימוד בלילה ראוי להענש כך?!

והנה מצינו ברמב"ם הל' ת"ת פ"ג שהביא ב' תנאים להגיע לענין המיוחד ד"כתר תורה", (א) "מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה

ללימוד ענינים של "פרדס" (המבוארים בד' פרקים הראשונים של ספר היד), הנקראים "דברי חכמה" להיותם ענינים העמוקים ביותר שבתורה (עיי' בארוכה בהקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש), וזהו דקאמר הכא, שע"י לימוד הלילה זוכים ל"כתר התורה", כי הרגשת "רוחניות וקדושת מקור מוצא התורה" (שהוא "כתר התורה" כנ"ל) באה ע"י לימוד עניני "פרדס" וחכמת האמת העוסקים בגדלות הבורא וכו' (עיי' הל' ת"ת לרבינו הוקן פ"ב ס"ב מה שהביא מספרי ומהרמב"ן).

וְלִפְנֵי מַשׁ הַרְמַבְּם שְׁעִיקַר הַלִּימוּד בְּלִילָה הוּא בְּדַבְרֵי חֲכָמָה הוּלָם הֵיטֵב מַשׁ בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז'ל (הוּבָא בְּבֵּאֵר הֵיטֵב רִישׁ אֲוִי"ח) שְׁעִיקַר לִימוּד הַתּוֹרָה בְּלִילָה הוּא בְּאֵגְדָה וּבְחֲכֵמַת הָאֵמֶת].

וּמַעֲתָה תַּתְּבָּאֵר הַשֵּׁיכּוֹת בֵּין לְזִכּוֹת בְּכַתֵּר הַתּוֹרָה לְלִימוּד בְּלִילָה דּוֹקָא. דְּזֵה שְׁזוֹכִים לְ"כַתֵּר הַתּוֹרָה" ע"י לִימוּד הַתּוֹרָה בְּלִילָה אֵינּוּ (רַק) מִפְּנֵי שְׁבִלִילָה אִפְשָׁר לְהַתְּמַסֵּר יוֹתֵר לְלִימוּד בְּהִתְיַשְׁבוֹת הָרְאוּי', אֲלָא גַם וּבְעִיקַר לִפִּי שְׁבִלִילָה יִשְׁנָה סְגוּלָה מִיּוֹחַדַּת שְׁלִימוּדוֹ יֵהִי בְּאוֹפֵן שְׁמַתְקָשֵׁר (נוֹסֵף עַל חֲכֵמַת הַתּוֹרָה גַם) לְשִׁכְנָתוֹ ית'.

וְלִפְנֵי מַמְשִׁיךְ הַרְמַבְּם "אִמְרוּ חֲכָמִים אֵין רְנָה שֶׁל תּוֹרָה אֲלָא בְּלִילָה שְׁנֵאמַר קוּמִי רוּנִי בְּלִילָה, וְכֹל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּלִילָה חוֹט שֶׁל חֲסֵד כּוּ", לְהַדְּגִישׁ שְׁאֵין הַכּוּוֹנָה רַק לְקִנְיַן דְּבָרֵי תּוֹרָה וְלִהְיֵיתִישְׁבוֹת בְּחֲכֵמַת הַתּוֹרָה, אֲלָא "לִפְנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה", שֶׁהִיא "רְנָה שֶׁל תּוֹרָה", וְהִיא הַפּוֹעֶלֶת שִׁיחֵי עֲלִיּוֹ חוֹט שֶׁל חֲסֵד".

ד"לזכות" מורה שהכוונה שזוכה לאיזה דבר, והדבר הוא "כתר התורה", הכתר של התורה נמשא"כ לעיל שכ' "ולהיות מוכתר בכתר תורה", דמשמע יותר שהתורה היא כתר לאדם המוכתר בה].

וּמַעֲתָה יֵשׁ לוֹמֵר, שְׁכוּוֹנַת הַרְמַבְּם הַכָּא בְּ"כַתֵּר" שְׁבַתוֹךְ הַתּוֹרָה שְׁזוֹכִין לוֹ בְּלִילָה, הוּא לְעִיקָרָה וּמַהוּתָה שֶׁל תּוֹרָה, דְּהֵינּוּ לֹא מַה שֶׁהָאֵדָם מִבֵּין וּמְשִׁיג בְּשִׁכֵּל אֲלָא הַדְּבִיקוֹת בְּנוֹתֵן הַתּוֹרָה. וְכַמְבּוֹאֵר בְּאֲרוּכָה בְּבִיח' אֲוִי"ח סִי' מִזְּשְׁעִיקָרָה שֶׁל עֵסֶק הַתּוֹרָה הוּא "שְׁנֵהִי" עוֹסְקִים בְּתוֹרָה כְּדֵי שֶׁתִּתְעַצֵּם נִשְׁמַתֵּינוּ בְּעֲצָמוֹת וְרוּחַנִיּוֹת וְקִדּוּשַׁת מְקוֹר מוּצֵא הַתּוֹרָה . . וְאֵם הִיוּ עוֹסְקִים בְּתוֹרָה עַל הַכּוּוֹנָה הַזֹּאת הִיוּ הֵמָּה מְרַכְּבָה וְהֵיכֵל לְשִׁכְנָתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהִיטָה הַשְּׁכִינָה מִמֶּשׁ בְּקִרְבָּם כִּי הֵיכֵל ה' הֵמָּה וּבְקִרְבָּם מִמֶּשׁ הִיטָה הַשְּׁכִינָה קוֹבַעַת דִּירָתָהּ", וּמִבְּאֵר שֵׁם שׁוֹזֵהוּ גַם תּוֹכֵן בְּרַכַּת הַתּוֹרָה, "לְהַדּוֹת לוֹ עַל נִתְיַנֵּת הַתּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שִׁיחֵי דְבָקִים בְּקִדּוּשָׁתָהּ וּבְשִׁכְנָתָהּ ית', וְהוּא הַמְּכוּוֹן בְּבִרְכַּת אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוֹ עַל אֲשֶׁר קִרְבָּנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי וְנִתֵּן לָנוּ תּוֹרָתוֹ הַקִּדּוּשָׁה כְּלִי חֲמַדְתּוֹ שֶׁהִי מִשְׁתַּעֲשַׁע בָּהּ בְּכֹל יוֹם כְּדֵי שֶׁתִּתְדַבֵּק נִשְׁמַתֵּינוּ בְּעֲצָמוֹת קִדּוּשַׁת הַתּוֹרָה וְרוּחַנִיּוֹתָהּ וְלְהוֹרִיד הַשְּׁכִינָה בְּקִרְבָּנוּ כּוּ".

וְלִפְנֵי יַעֲלָה הֵיטֵב דְּיוֹק לְשׁוֹן הַרְמַבְּם "אֵין אָדָם לְמַד רֹב חֲכָמָתוֹ . . וְלֹא יֵאבֵד אִפִּילוֹ א' מֵהֵן . . אֲלָא בְּתַלְמוּד תּוֹרָה וְדַבְרֵי חֲכָמָה", דְּלִכְאוּרָה "דְּבָרֵי חֲכָמָה" (נוֹסְפִים עַל "תַּלְמוּד תּוֹרָה") מֵאֵי שִׁיכֵי הַכָּא, וְהָרִי מְדוּבָר בְּחֲכֵמַת הַתּוֹרָה. אֲלָא שְׁכוּוֹנַת הַרְמַבְּם בְּ"דַבְרֵי חֲכָמָה" הִיא

דלימוד התורה בלילות הוא לא זמן נוסף בכמות, אלא בעיקר הוספה באיכות, שזוכה ב"כתר התורה" ומתדבק בשכינה; וזהו "יוסיף חיים על חייו", היינו לא רק הוספה בחיים כפשוטו, אלא גם הוספה באיכות, חיים נעלים יותר, כמובא ביומא עא ע"א "מחי' חיים יתן לך חיים", דהיינו חיים נעלים יותר בחיי עוה"ז, עיי' שם, וע"ד מה שפירש רבינו גרשום ב"ב שם ד"מוסיף ימים לעולם הבא", די"ל שאין הכוונה רק לחיי עוה"ב אלא רוצה לומר שימי העוה"ב יהיו לו בעוה"ז, וכהא דברכות יז ע"א "עולמך תראה בחיך". ולאידך - "ודלא מוסיף יאסף כו'", כי כאשר אינו מוסיף בלימוד התורה בלילות ה"ז מורה שאין נוגע לו "לזכות בכתר התורה" ואשר כוונתו בלימוד התורה היא בשביל השגת חכמת התורה, ולא לזה שהיא חכמתו של הקב"ה, קדושת התורה, שזהו אמיתית ענינה וגדרה ובשביל זה צ"ל עיקר עסק התורה של האדם (עיי' בב"ח שם), ולולא זה חסר בעיקר החיות של איש ישראל, שהוא עצם קדושת התורה. ולכן חסרים לו "חיים" אלה (כעין מש"כ בב"ח דחסרון דבר זה הביא לאבדן הארץ וחורבנה כו', עיי' שם). ומחי' חיים יזכנו לחיי נצח בבנין ציון וירושלים.

והיינו לפי שהדביקות בנותן התורה קשורה עם לימוד התורה מתוך שפלות וביטול, שדוקא בלימוד כזה אפשרית דביקות אמיתית בקדושת התורה, והלילה הוא זמן מסוגל לעורר בעצמו רגש של שפלות ונמיכות רוח (ולכן אז הוא זמן דחשבון הנפש בקריאת שמע של המטה, תיקון חצות וכו', כידוע בכתבי האריז"ל).

ואע"פ שהשפלות הוא תנאי מוקדם בכל ענין של לימוד התורה, כמבואר נמי ברמב"ם כאן ש"לא בגסי הרוח היא מצוי' כו' אלא בדכא ושפל רוח", שזוהי הקדמה להלימוד, ד"אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדין מתוך עידון כו' אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה" - הרי כ"ז הם דברים הקשורים עם ביטול ושבירת הגוף וכיו"ב; אבל כדי לזכות ב"כתר התורה", צריך הלימוד עצמו להיות מתוך ביטול ושפלות ונמיכות הרוח, להתקשר ולהתדבק בקדושת התורה, וזהו ע"י לימוד התורה בלילה דוקא.

וזהו גם תוכן השכר ד"מוסיף יוסיף" — "יוסיף חיים על חייו"; וכן לאידך - העונש ד"ודלא יוסיף כו'". דהנה ההוספה

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

להיות עסוק!

זמן פנוי מיותר העומד לרשותו

במענה על מכתבו מ . . בו כותב אודות המחונך שלו, וכנראה שאחד מהעניינים שאותם צריכים לתקן בכלל - ובפרט בהיותם סיבות להשינוי (שכנראה אפילו ממכתבו של המחונך ישנו אלא שקטן הוא יותר מאשר כתבו אחרים) - הוא הענין שיש לו כמה זמן פנוי העומד לרשותו, ובמילא יכול לעסוק בו כפי רצונו או גם להשאירו פנוי, והרי הבטלה מביאה כו', ועוד זאת כנראה אין אצלו איזה תכנית מסוימה בהנוגע לעתידו . . ובקשר עם האמור וגם ענין עיקרי הוא מצד עצמו צריך הוא להתענין על דבר שידוך בשביל המחונך שלו, ומובן שההתעסקות צריכה להיות במרץ הדרוש, וכפי הנראה ברובא דרובא אפשר כדאי שלא ידע שמתעסקים בהנוגע לשידוך בשבילו עד שתהי' ביד כת"ר הצעה פרטית, וד"ל.

תקותי שגם לאחרי כתבו מכתבו זה מתענין באופן המתאים בהנוגע להנהגתו של המחונך, ויהי רצון שתמיד כל הימים יבשר טוב בגו"ר בטוב הנראה והנגלה. בברכה לבשו"ט.

(אגרות קודש ח"ד עמ' קמח)

עיסוק של כמה שעות ביום לכל הפחות

במענה על מכתבו . . בו כותב אודות הולדת הבן . . הנה יה"ר שהוא וזוגתו שיחיו יגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ויגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן.
כמה שכותב אודות הסתדרות זוגתו תחי' בחדשים הבאים, אשר הטפול בהבן דורש כמה שינויים בההסתדרות דעד עתה.

מובן שזהו תלוי בפרטים ופרטי פרטים שאינם במכתבו, והנקודה בזה היא מיוסד על מאמר רו"ל הבטלה מביאה לידי כו' שצריך להשתדל שזוגתו תחי' תהי' עסוקה לכל הפחות איזה שעות ביום . . ומובן שסידור זה צריך להיות באופן שלא יגע בהטפול וגידול והתפתחות של בנם שליט"א, ומיוסד על שתי נקודות אלו ובהתייעצות עם ידידיו מבין אנ"ש, בטח יוכלו למצוא מוצא מתאים להנ"ל וטוב בגו"ר.

(אגרות קודש הי"ד עמ' צד)

הצלה מחיי בטלה

...כשקולטים נער לבית ספר דחינוך הכשר הרי זה, לא לבד שנותנים לו הידיעות הנחוצות בשבילו בחיים הרוחניים וגם בחיים הגשמיים, אלא שעוד יותר גדול בזה הסיוע דסור מרע שמצילים אותו מחיי בטלה אשר הבטלה מביאה לידי כו' וכו', וכמו שראו במוחש תמיד ועל אחת כמה וכמה בתקופה האחרונה של דורנו המזועזע עד היסוד.

(אגרות קודש הי"א עמ' רד-ה)

ההנחה הראשונה

פעם בעת אסיפת הרבנים שנערכה בפטרבורג, שבה השתתפו כמה מגדולי ישראל, הנה בענין מסויים היתה דעתם שונה מדעתו של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע.
ואמר כ"ק אדמו"ר נ"ע, שהוא סומך על מה ש"הונח" אצלו ("ער שטעלמ אויף זיין אפלייג"). (ראה ספר השיחות תרפ"ה

עמ' 19 ואילך. וש"נ)

לכאורה אינו מובן, בשלמא כשמדובר בענין הנוגע לרבי עצמו, הנה כאשר יהודי הוא בבחינת 'מרכבה' לאלקות, וה"הנחה" שלו היא בהתאם לאמיתית הענינים למעלה – ביכלתו לסמוך על זה. אבל כאשר מדובר אודות ההנהגה הנדרשת מיהודי רוסיא, כיצד סמך כ"ק אדמו"ר נ"ע על ה"הנחה" שלו?

והביאור בזה – שזהו ענינו של נשיא בישראל, שמביט ורואה את כלל ישראל לפי מה שמונח אצלו מצד הענינים שלמעלה, כי, "צדיקים דומים לבוראן" (ב"ר פס"ז, ח), ולכן כמו שאצל הקב"ה מצינו שבידיעת עצמו יודע את הנבראים (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"ט-י), היינו, שגם הידיעה שיודע את הנבראים היא מצד ידיעת עצמו, הנה כן הוא אצל נשיא, שלפי ה"הנחה" שלו מצד הענינים שלמעלה, רואה ויודע את אנשי דורו.

(ע"פ תורת מנחם הל"ט עמ' 234 ואילך)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

התפעלות מיותרת

יסדר לעצמו אופן תיקון מעשיו דבוריו ומחשבותיו, כמו שהוא עושה עם זולתו, וכן כאשר מטיב עניניו צריך להלל את עצמו - בינו לבין עצמו - כמו שהי' עושה עם זולתו

התרגשות ההתפעלות הגדולה אינה מביאה תועלת כלל אל הפועל

במענה על מכתבו המלא צער ורגשי התפעלות יתרה;

הנה ההתפעלות היתרה מקלקלת יותר מהעדר שימת לב, כאשר אחד מעיר את השני על איזה מדה לא טובה או הנהגה בלתי ישרה, או מעוררו על מדה והנהגה ישרה השומע אינו משים לבו לדברי האומר והמעורר, הנה עד כמה שהעדר שימת לב אל דברי המעורר אל הטוב והמעיר על הלא טוב, הוא רע, בכל זה הרי יש תקוה כי יזכור על הערת והתעוררות החפץ בטובתו וסוף סוף יעמוד על דרך האמת לגרש את הרע ויבחור בטוב.

לא כן הוא בבעל התפעלות המתרגש בהתפעלות יתרה, שכשאומרים לו את חסרונו בהלא טוב שלו או כשמעוררים אותו הנה יתרגש ויתפעל ביותר ויבכה במר נפשו כי נוגע לו בלבו, עס רירט אים אן אין הארצען, הן הלא טוב או הרע שלו והן מה שהוא חסר אותה המדה טובה מה שעוררו אותו עליהם.

אבל רובא דרובא הנה התרגשות ההתפעלות הגדולה אינה מביאה תועלת כלל אל הפועל, להיות נדמה לו אשר בההתרגשות וההתפעלות כבר תיקן את מחסוריו ועקר את חסרונותיו והקנה בעצמו את המעלות הטובות.

אשר על כן הנה הרוצה בתקון מחסוריו, הן בסור מרע והן בועשה טוב צריך לשום

אורחותיו ואל ידמה בנפשו אשר בהתרגשותו בהתפעלות כבר תיקן מה, אלא צריך לעבוד עם עצמו לעקור כל שרש פורה רוש ולענה במדות הרעות והרגילות הלא טובות או הרעות ולהקנות בעצמו מדות והרגילות טובות.

ואופן העבודה בכללות הוא שצריך להשגיח על עצמו ולהדריך את עצמו כמו שמשגיח ומדריך את זולתו, וכן צריך להוכיח את עצמו על כל דבר לא טוב, בין שהי' דבר שבמעשה או בדיבור או במחשבה ולתבוע מעצמו בכל תוקף ענין התביעה ולקרא את עצמו - בינו לבין עצמו - בכל השמות של זלזול הראוים לו כמ"ש רבינו נ"ע בתניא (פרק כ"ט) עד שהי' מאוס בעיני עצמו כל הציור כמו שהוא ויסדר לעצמו אופן תיקון מעשיו דבוריו ומחשבותיו, כמו שהוא עושה עם זולתו, וכן כאשר מטיב עניניו צריך להלל את עצמו - בינו לבין עצמו - כמו שהי' עושה עם זולתו.

כשם שמחוייב לדעת חסרונות עצמו, כן הוא צריך לדעת מעלות עצמו

ואלה הם דברי קדש הקדשים אשר זכינו לשמוע מפי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע בחגיגת חג החגים י"ט כסלו תרס"ג במעמד החבריא קדישא תלמידי ישיבת תומכי תמימים, ונוסף עליהם הרבנים המשפיעים המשגיחים וזקני אנ"ש, וכבר נזכרו הדברים כמה פעמים.

העובד את הוי' החפץ בתקון עצמו הנה כשם שמחוייב לדעת חסרונות עצמו הן ברגילותיו ולבושי נפשו במחשבה דיבור ומעשה ובטבע מדותיו ומהלך נפשו בכשרונותיו כן הוא צריך לדעת מעלות עצמו, הן במזג ותכונת נפשו ברגילותו ובלבושי נפשו במחשבה דיבור ומעשה ובט[ע] מדותיו וכשרונותיו.

כן הדבר הרוצה בתקון עניניו המוסרים צריך לדעת את מחסוריו ולהשתדל לתקנם במועצות חכמה ודעת, לקבוע לו עתים מיוחדים אך ורק בשביל עצמו ולעצור בעד ההתרגשות בהתפעלות יתרה, כ"א לעבוד ולעבוד ולתקן בתיקון אחר תיקון עד אשר ברוב יגיעה הנה בעזר השי"ת יעלה בעילוי אחר עילוי במעמדו ומצבו המוסרי.

ובכל האמור ימצא מרפא לצערו, והשי"ת יעזר לו לפעול ולעשות גם עם עצמו וישמח את לבבו בעבודה פורי'.

יחזק השי"ת את בריאותו ואת בריאות זוגתו ואת בריאות ילידיהם יחיו ויגדלום לתורה חופה ומעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבת הדעת בגשמיות וברוחניות.

יכתוב לי בפרטיות מכל הענינים הנעשים ומכל הענינים שצריכים בעזה"י לעשות לטובה ולברכה.